

En populær spillemand i Thy

af Mogens Kruse

I artiklen fortæller tre personer om Jens Peter Thorsted. Det er hans datter, Karen Kristensen, dennes datter Rigmor Nellemann Petersen og Anders Bisgaard fra Tilsted Idrætsforening.

På Hornstrupvej i Kallerup boede der i adskillige år i den første halvdel af forrige århundrede en musiker og spillemand, som var elsket og brugt ved festlige lejligheder af mange mennesker fra Fjerritslev til Vilsund. Hans navn var Jens Peter Jensen; men han blev kendt under navnet Jens Peter Thorsted.

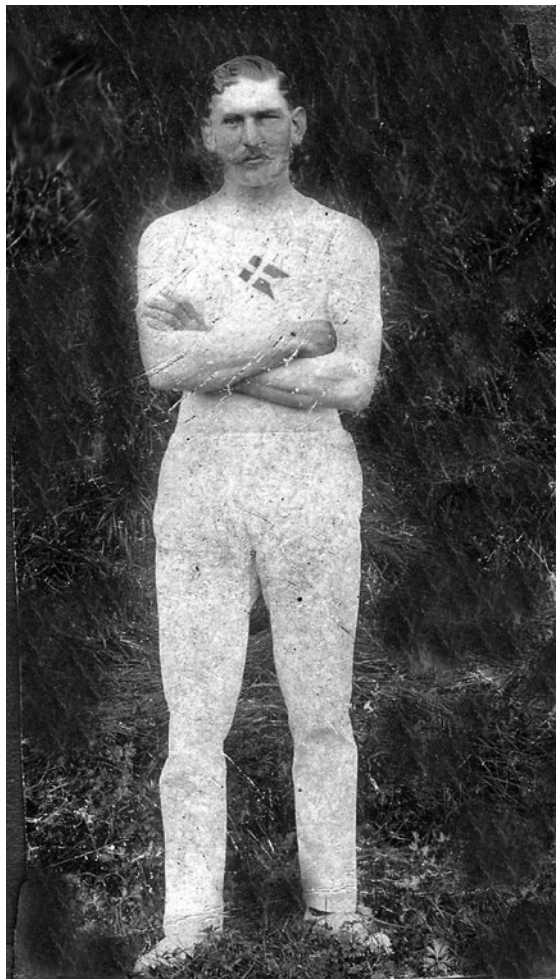
Han blev født den 1. januar 1891 i Gjersbøl på et landbrug med teglovn. Familien flyttede til Sperding i 1898 til farens hjem et mindre landbrug, hvor indtægterne forbedredes ved, at forældrene arbejdede på Rosvang. Også Jens Peter Thorsted har haft arbejde på Rosvang, men blev ellers udlært tømrer hos Peter Thomsen, Sjørring ca. 1914 – en uddannelse, som han dog ikke kom til at anvende meget.

Det var hans morfar, murer og musiker Kresten Bæk Jensen, der gav ham den første undervisning i violin. Morfaren gik rundt ved gårdene med sit spil for at tjene lidt, og af ham fik Jens Peter Thorsted de kasserede violinstrenger, som han satte på en gammel træsko, der altså var hans første musikinstrument. Han kom med ham ud at spille allerede i 10-årsalderen. Som ung spillede han ved fester i omegnen.

Senere fik Jens Peter Thorsted undervisning af de på den tid meget kendte musikere Anders Matthiasen, Sjørring og Jørgen Himmelbo, Hundborg. Den afgørende undervisning fik han af en af tidens fineste musikere i Nordjylland, Carl Steen, Skjoldborg. Denne var konservatorieuddannet og havde spillet i det Kongelige Kapel.

Musikken blev Jens Peter Thorsteds liv. Han har spillet sammen med mange forskellige musikere.

Han var vellidt af kollegerne og var ikke karrig med gode råd. Han kunne jo øse af mange års erfaring. På Dansk Folkemindesamling i København

Jens Peter Thorsted som gymnast, Sjørring 1918.

Johanne og Jens Peter Thorsted. Bryllupsbillede 1921.

ligger alle hans notesbøger, hvor samtlige engagementer og betalingen herfor gennem alle årene er nedskrevet – dag for dag, år for år. Desværre indeholder de ikke andet. Sammen med notesbøgerne afleverede hans døtre i 1982 Jens Peter Thorsteds kolossale samling af noder. Der ligger fire kasser med flere hundrede noder, håndskrevne og trykte. De omfatter flere genrer med hovedvægt på folkedansen, men også musik fra hans samtid.

Han spillede med forkærlighed de gamle dansemelodier, og derfor var det naturligt, at hvis en forning eller et selskab skulle have »gammeldags«, blev der sendt bud efter Jens Peter Thorsted. Ud over de mange melodier, han spillede, landskendte og lokale, komponerede han desuden mange turdanse og dansemelodier, bl.a. Johannevalsen, som har været udsendt i radioen. Violinen

var altid Thorsteds hovedinstrument; men i den første tid, hvor der ikke blev brugt så meget klaver og harmonika, spillede han også fløjte og trompet.

Jens Peter Thorsted fortæller, at da han første gang skulle spille sammen med et klaver, var han betænkelig ved, om han kunne klare det. Det viste sig imidlertid, at pianisten var en afdanket kromand, der forsøgte sig ved klaveret uden at kunne en node og uden at kunne spille den mindste melodi. Han akkompagnerede Thorsted med en skomagerbas natten lang. Det urimelige var, at kromanden fik 1 krone mere, da musikken skulle betales.

I 1921 blev Jens Peter gift med Johanne Kristensen, hvis fødehjem på Hornstrupvej 16 i Kallerup de overtog. På det tidspunkt var der lidt uopdyrket hede tilbage. Ejendommen var ikke en del af udstykningen af Gl. Hornstrup, men ligger umiddelbart nordfor. Det var Johanne Thorsted, som måtte tage sig af bedriften, medens han var ude at spille rundt om i Thy de fleste aftener, og mangen en morgenstund skulle et sølvbrudepar vækkes med hans trompet.

Jens Peter Thorsted døde den 7. maj 1969.

SPILLEMANDSLIV

Nedenstående er et uddrag af en beretning, der er skrevet af Jens Peter Thorsteds datter, Karen

Parret midt i en travl hverdag.

Sølvbryllup 1946. Johanne og Jens Peter sidder foran deres døtre Magda (tv.) og Karen og disses mænd. Pigen foran er Rigmor.

Kristensen i forbindelse med overdragelsen af Jens Peter Thorsteds noter og lommebøger til Dansk Folkemindesamling i 1982:

»Fra min tidligste barndom husker jeg far med violinen, og når Anders Mathiassen kom og de begge to spillede på violin, og ligeledes "når der kom jen å tal om far té å spel té bien bal) så hørte der kaffe med...«

Det første, jeg husker min far som spillemand, var på gårdene i Kallerup og omegn, først som 6-8-årig, hvor vi børn var med og senere mit første »bien bal« som 14-årig på gården »Kvindelbjerg« i Kallerup. Det vil sige: Familie, sønner og døtre, karle og piger på gården blev inviteret og så blev der danset i »æ stur stow«. Først blev der serveret

kaffe med meget fint bagværk i stuerne ved siden af, og efterhånden som nogle af gæsterne var færdige med kaffen, begyndte dansen, og som skik var, blev den åbnet af værten.

Der var i festens forløb forskellige traktementer såsom drikkevarer (hjemmebrygget øl), budding, evt. kaffe med boller – og på et tidspunkt kom en af gæsterne rundt med en hat, hvor der blev lagt i til spillemanden, og jeg husker på, at det kun var herrerne, der gav spillemandspenge. Hen mod slutningen af festen blev der sagt fra spillemanden: »Damerne har ordet«. Det vil sige, at damerne bød op, men vi kunne ikke tillade os at danse med nogen, man ikke i forvejen havde danset med den aften. Tidlig morgen fulgtes far og jeg de godt tre km hjem. En dejlig fest var slut.

Fra opførelsen af Hans Bakgaards dilettantstykke i Thyboforeningen i København 1944. Hans Bakgaard med blomster. Musikerne er Nicolaj Dahlggaard, Thisted, Jens Peter Thorsted og Grethe Bjerregaard, Thisted.

Det var en ære for far, når der blev sendt bud fra de store gårde i Hundborg, Thorsted, Snedsted, Skjoldborg m.fl. den ene gang efter den anden til bryllup, runde fødselsdage, sølvbryllup m.m. Og mange er de forsamlingshuse, far har spillet til bal i for foreninger og private. Vi har en lommebog fra først i 30'erne, hvor der er noteret dato, tid og sted. Vi bladrer i bogen: Skjoldborg, Sjørring, Tilsted, Sperring, Thorsted, Snedsted, Hørdum, Koldby, Villerslev, Skyum, Stagstrup, mange gange Sjørring og Sjørring Vold.

Så kom krigen, hvor det stoppede med fester, men folkedansen blev holdt ved lige. Min søster ledede folkedans i Stagstrup, og her i Skjoldborg ledede forstander Nielsen, Aas Børnehjem. Mange steder var der folkedans, som min far leverede musik til. Der gik lidt tid efter krigen, nok på grund af rationering, inden der rigtig kom gang i festerne igen.

Far var sommetider ude fem nætter i træk, men den største oplevelse som musiker var, da fire musikere fra Thy og Koldby Dilettanter var i København, hvor de opførte skuespillet »Størst er kærligheden« af Hans Bakgaard, Ydby for Hjemstavnsforeningen. Det blev udsendt i radioen i 1946.

Far skulle også passe sit landbrug, men vores mor tog det mest snavsede arbejde, fordi fars fingre skulle beskyttes for at være i orden til musik. Far brugte strikkede vanter, som mor trofast stoppede. Sit håndværk brugte han også bl.a. på Sjørring Volde, hvor han hvert år til gymnastikstævne lagde gulvene ned mellem voldene, og nogen gange var der friluftsspil og dans på gulvene bagefter, hvor der i forvejen var sat ståltrådehegn op omkring.

På et tidspunkt blev det mere almindeligt med flere musikere til fester. Far satte sig også ind i

den moderne musik, der kom i 30'erne, såsom »Se nu danser bedstefar«, »En er for lille, en er for stor«, men han brugte også blæseinstrument (horn) som musik til sølvbryllup om morgenen.

Vores far syntes nu ikke, at vi piger skulle ud og spille. Vi havde en fornemmelse af, at det til tider kunne være hårdt. Han gik eller cyklede, alt efter vejret. Cykellygten var en karbidlygte, som vi børn skiftedes til at få i orden.

Vi selv og mange har nydt fars gode danse- og underholdningsmusik. Vi kan endnu høre far sammen med klaver spille »Aftenklokken«. Det var skønt. Meget mere kunne skrives, men vi håber, I herigennem har fået et lille indblik i fars liv og virke.«

SNAK MED BØRNEBØRNE

Båndudskrift af interview den 28.9.12 ved en kop formiddagskaffe med Rigmor Nellemann Petersen, Rønde og Ejner Immersen, Sperring om deres morfar og mormor Jens Peter og Johanne Thorsted.

Deres forældre, Anders og Karen Immersen boede på gården Kvindelbjerg i Kallerup (navnet kommer fra den nærliggende mark):

»Mine oldeforældre, min mormors forældre, var hededyrkere. Der står en sten i Kongenshus Mindepark over Hundborg Herred. Her er de nævnt. Det var et barsk liv. Det var den ejendom, der var mest jord til; den dårligste. Her på ejendommen blev min mor født i 1900.

De havde telefon tidligt, for at man skulle kunne få fat i spillemanden.

Min morfar havde altid handsker på, selv på en varm sommerdag. Hvis han ikke beskyttede fingrene kunne han jo ikke spille. Han manglede i forvejen det yderste af en tommelfinger. Som stor knægt var han med sin far til mølle. Han var for nysgerrig og fik fingeren i klemme i maskineriet.

Jeg kan huske ham som en dejlig varm person, der blev meget forkælet af sin kone. Der var jo det med fingrene, som skulle beskyttes. Desuden var

Ved sin 75 års fødselsdag i 1966 sendte Hans Bakgaard dette billede til Jens Peter Thorsted. På bagsiden står: Du greb mig så tit med dit dejlige Spil, der viste mig stort hvad skønt der er til, naar Tonerne sprang fra din Bue, Derfor her min Tak til dig og din Frue. Din hengiivne Hans Bakgaard.

Sjørring Vold i 1950'erne. Jens Peter Thorsted sammen med Hans Thomsen og Grethe Bjerregaard.

kønsrollerne helt traditionelle, så han kunne lægge sig på sofaen efter middagsmaden.

Når jeg var på ferie, og det var tæt på spisetid, gik jeg med morfar om i den store køkkenhave og spiste solbær, hindbær og blommer, mens vi snakkede. Han var typen, der havde tid til børn. Man oplevede ham aldrig fortravlet, heller ikke mormor.

Der blev syltet og bagt. De havde masser af jordbær, både i haven og i marken. De solgte dem ikke, men gav dem væk. Mormor havde en filosofi, der sagde: *»Det jeg gi'r væk, får jeg aldrig brug for!«* Det var en talemåde, som hun brugte meget.

Lige efter krigen havde en af naboerne en flygtning fra Litauen boende. Hun havde en lille pige med sig, og hun ejede ikke engang et par underbukser. Jeg tror nok, at der blev ryddet lidt i mine skabe. En dag var hun ovre og lege, og vi fik serveret rødgrød af dukkestellet. Hun var så forelsket i det. Mormor trak mig til side og hviskede: *»Skal vi ikke give hende det med hjem?«* – og det fik hun. Hun samlede det i sin nederdel og skyndte sig hjem.

Så var der de to gule heste, som morfar var øm over. De måtte gerne lave noget, men de måtte ikke overbelastes. Hans pligter var at vande kreaturerne, passe drivhuset og give kattene mad.

Morfar var også tømrer. Han arbejdede ude hos folk i sine unge dage – indtil musikken tog over. Han lærte at spille af spillemand Mathiesen i Sjørring. Godt nok spillede hans egen far violin, men den måtte han ikke låne, selv om han nok snød sig til det.

Han lærte os børn bogstaverne og tallene, inden vi begyndte i skolen. Han fik tuberkulose; men fandt aldrig smitekilden. Man troede jo, det var blevet udryddet.

Folk i Kallerup husker stadig Johanne Thorsted på sin cykel på vej til kirkegården med en lille rive og friske blomster. De mistede en søn, som døde af blindtarmsbetændelse 14 år gammel. Derefter dansede hun aldrig mere. Oplevelsen havde været meget voldsom. Derimod dansede hendes piger, mor og moster meget gerne og var særdeles gode til det.«

ET BESTYRELSESMEDLEM FRA TILSTED GYMNASTIKFORENING

Anders Bisgaard har skrevet denne beretning i forbindelse med overdragelsen af Jens Peter Thorsteds materialer til Dansk Folkemindesamling:

Når jeg skal skrive lidt om Jens Peter Thorsted som spillemand, må det blive en erindring om både foreningsarbejde og livet på landet i årene fra ca. 1928 til 1945.

Jeg var kun 16 år, da jeg kom i bestyrelsen for Tilsted Gymnastikforening. Min første erindring om Jens Peter Thorsted som spillemand var: Der havde været nogle unge mennesker til dans i Sjørring, hvor han havde spillet. De fortalte, at det var en mand, der var liv og humør i. Ham måtte vi have til at spille næste gang, vi skulle have dans.

Når bestyrelsen havde bestemt dato for en danseaften, skulle musikken, forsamlingshuset og koken, der lavede kaffe, bestilles. Annoncen i avisen måtte heller ikke glemmes. Jeg husker at have

været cyklende ud til Jens Peter Thorsted i Kallerup (ca. 10 km) for at lave en aftale med ham om at spille. Senere fik han telefon, så det var lettere at komme i forbindelse med ham.

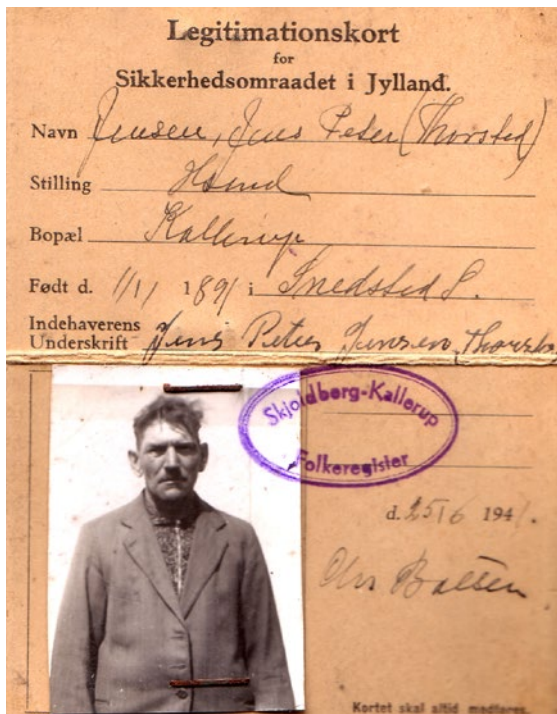
Når dagen kom, måtte alt jo være i orden. Det lejede klaver måtte være på plads. Jens Peter Thorsted kom ved 8-tiden. Om vinteren kunne der være meget koldt i salen, og det var ikke altid, at violinen lød så godt i begyndelsen. Det hjalp altid, når der kom gang i dansen og varme i salen.

Der var forskel på danseaftener. Da det var en gymnastikforening, var gymnastikken jo det egentlige, men dermed fulgte jo gymnastikopvisningerne, hvor Jens Peter Thorsted skulle spille til, og selvfølgelig med dans bagefter – eller der blev spillet dilettant, hvor der skulle indøves sange.

Da Jens Peter Thorsted manglede tommelfingeren på venstre hånd, skulle han helst op på en forhøjning at stå, for at de dansende ikke slog

Ejendommen på Hornstrupvej midt i 1900-tallet.

Thorsteds legitimationskort fra krigens tid.

violin fra ham. Gennem årene har han spillet sammen med mange forskellige. Den første, jeg kan huske, var en bagersvend fra Sjørring, der hed Krabbe, derefter Viggo Pedersen, frk. Bjerregaard og Nico Larsen, alle fra Thisted.

Til de almindelige danseaftener var der altid to spillemænd: Violin og klaver eller harmonika; men vi havde også særlige aftener, som vi kaldte »bette bal«, hvor der kun var de aktive gymnaster (ca. 30-40), der deltog. Da var Jens Peter Thorsted ene om at spille.

Den sædvanlige måde at begynde en danse-aften på var: Første dans en polka, anden dans

vals, tredje dans trekantet sløjfe eller totur, derefter blandet med moderne danse. I mange år måske helt til 1940 blev det praktiseret i Tilsted Forsamlingshus, at der blev danset to gammeldags og en moderne. Dansen blev som regel ved til kl. 2, men gik det særlig godt, måtte der jo overdans til, så måtte karlene betale 1 kr. ekstra. Pigerne gik fri. Sådan en aften skulle Jens Peter Thorsted og co. have 40-60 kr. + betaling for klaver 15 kr.

Jens Peter Thorsted spillede også til private fester så som bryllup, sølvbryllup eller anden fest i familien, Eller 3-4 unge slog sig sammen og inviterede kammerater og venner til en danseaften (be'n bal). En sådan aften kunne let blive ved til kl. 4 eller 5 om morgenen. De unge mennesker skulle nå hjem til morgenmalkningen.

De private fester begyndte næsten altid med fælles kaffebord. Senere på aftenen blev der sat øl og sodavand frem til de tørstige. Der blev jo ikke taget entre til private fester, men når dansen var godt i gang, gik et par karle rundt med hatte til spillemændspenge. Så kunne man betale efter lyst. Kom der ikke nok ind til at dække spillemændene, måtte værten betale resten. Det var almindeligt både til private og til foreningsfester, at når vi kom hen på aftenen, blev der af Jens Peter sagt: »Damerne har ordet« – så var det pigernes tur til at byde op, og vé den karl, som ikke rettede sig efter det. Senere lød det »Ordet er frit«.

Mogens Kruse

Født 1945. Lærer ved Sjørring Skole 1970-2005. Arbejder med Kallerup Sogns Historie.

Kilder:

Dansk Folkemindesamlings hjemmeside

»Musiker i Thy gennem 6 år.« Artikel fra *Thisted Amts Tidende* fra januar 1961 i forbindelse med Jens Peter Thorsteds 70 års fødselsdag.

»En spillemænd bliver født – spillemændsliv« af Karen Kristensen i forbindelse aflevering af Thorsteds materialer til *Dansk Folkemindesamling*. 1982.

»Erindringer om Jens Peter Thorsted«, Anders Bisgaard. Samme anledning.

Båndudskrift. Mogens Kruse taler med Anders Immersen og Rigmor Nellemann Petersen

Billeder leveret af Kallerup sogns historie.